

פרק ד'

חידון לבתי ספר יסודיים

יחידה 18 | חידון - הרב והרבנית קאפח

הרב אביה אלבה | רכז רבנים מחוז דרום

חידון - הרב והרבנית קאפח

הרב אבי'ה אלבה, רכז רבנים מחוז דרום

18

מבנה החידון

1. שלב מיון: חידון אישי בכתב (נספח 1)

בשלב זה התלמידים נדרשים לענות על 20 שאלות סגורות באופן אישי. התשובות יבדקו בידי המורה, והמתמודדים יקבלו ניקוד. לפני השלב הפומבי של החידון הכיתה תשמע סיכום של התשובות הנכונות.

תשובות לחידון אישי בכתב (נספח 1)

א-1, א-2, א-3, א-4, א-5, א-6, א-7, א-8, א-9, א-10, א-11, א-12, א-13, א-14, א-15, א-16, א-17, א-18, א-19, א-20

2. שלב א: סבב שאלות (נספח 2)

לכל תלמיד יופנו שאלה על הרב ושאלה על הרבנית, המבוססות על קורות חייהם.

3. שלב ב: "מה הקטע שלך?" (נספח 3)

בשלב זה תלמידים שאינם מתמודדים בחידון יציגו סיפורים מנספח 3. ההצגות ייקטעו לפני השלב בסיפור שבו מתוארת תגובתה / התייחסותה של הדמות. על המתמודד התורן להשלים את החלק החסר בהצגה.

קהל היעד

תלמידי בית הספר היסודי ותלמידי חטיבת הביניים
ההשתתפות בחידון מוצעת לכל ילדי הכיתה. כל תלמיד שיבחר להשתתף בו יקבל את החומר שעליו ללמוד ויתכונן לקראת החידון בזמנו החופשי, בבית ובכיתה.

הכנה לחידון

למורה:

מומלץ להקדיש כמה דקות מדי יום (בזמן ארוחת הבוקר, לאחר התפילה, בתחילת שיעור כלשהו) לאורך תקופה כדי לספר את הסיפורים ולשוחח עליהם. חלק מהמסרים או ממרכיבי הסיפורים קשים מעט להבנה, והכוונה של המורה יכולה לסייע בהפנמתם. החידון ייערך בין המתמודדים בפורום כיתתי. באופן זה כל תלמידי הכיתה נחשפים לנושא, ובכיתה שבה נקראו הסיפורים יהווה החידון סיכום נאות לכל הכיתה. כדאי לדאוג לתזכורות ולפרסום עם התקרב מועד החידון, ולוודא עם המתמודדים שהם נערכים לקראתו. בסמוך למועד החידון יש לבחור צוות שופטים, וביום החידון יש להכין עמדות ישיבה למתמודדים ולשופטים. החידון הכיתתי הנו שלב מקדים לחידון הבית ספרי. הזוכים בכל כיתה יהיו נציגיה בחידון הבית ספרי.

חידון אישי בכתב

1. הרבנית ברכה קאפח נולדה בשנת -

- א. תרפ"ב (1922)
- ב. תרע"ט (1919)
- ג. תרפ"ו (1926)
- ד. תר"צ (1930)

2. הרבנית ברכה קאפח התחילה את מעשי החסד בתימן -

- א. בעזרה לאבא שלה
- ב. בעזרה לאחיה הקטנים
- ג. בסיוע לאימא ולסבא במעשי החסד שלהם
- ד. בעזרה לשליחים מארץ ישראל

3. באיזה גיל התחילה הרבנית ברכה קאפח לעסוק ברקמה?

- א. 10
- ב. 18
- ג. 15
- ד. 11

4. איך נעו בני משפחת קאפח במהלך העלייה לארץ?

- א. במסוק
- ב. בשיירת חמורים
- ג. בשיירת גמלים
- ד. במשאית

5. כמה עובדות היו במפעל של הרבנית ברכה קאפח?

- א. 120
- ב. 55
- ג. 12
- ד. 5

6. מה היה הכוח המניע את הרבנית ברכה קאפח בחסד שלה?

- א. כוח הסבל
- ב. כוח פיזי רב
- ג. כוח הרצון
- ד. כל התשובות נכונות

7. מה הסב לרבנית קאפח אושר רב?

- א. הישיבה על כורסה
- ב. הצאצאים שלה
- ג. המגורים בארץ
- ד. המצב הפוליטי בארץ

8. איזו רשימה מכילה פריט שלא עשתה הרבנית ברכה קאפח?

- א. בגדייה, מפעל קמחא דפסחא, קייטנה
- ב. טיפול בקשישים, מפעל צורפות
- ג. מפעל רקמה, מעון לפעוטות, ארגון חתונות
- ד. מזון לנזקקים, מתנות לאביונים בפורים

9. איזה סוג של תערוכות הכינה הרבנית ברכה קאפח?

- א. תערוכות ספרים מתימן
- ב. תערוכת בגדי עדות
- ג. תערוכות ספרים של הרב
- ד. תערוכות תכשיטים שהכין הרב

10. הרבנית ברכה קאפח נפטרה ב -

- א. כ"ג בניסן תשע"ד
- ב. כ"ג בכסלו תשע"ד
- ג. כ"ג בחשוון תשע"ה
- ד. כ"ט בכסלו תשע"ב

הרבנית ברכה קאפח

הרב יוסף קאפח בספרייתו

10. אביו של הרב קאפח היה -

- א. הרב יחיא קאפח
- ב. הרב יצחק קאפח
- ג. הרב סעדיה קאפח
- ד. הרב דוד קאפח

12. באיזו ישיבה למד הרב קאפח?

- א. ישיבת פוניבז'
- ב. ישיבת האידרא
- ג. ישיבת מרכז הרב
- ד. ישיבת גאולי תימן

13. את ספריו של איזה מחבר הרב קאפח לא תרגם?

- א. רב סעדיה גאון
- ב. הרמב"ם
- ג. רש"י
- ד. רבי יהודה הלוי

14. באיזה גיל החל הרב קאפח להנהיג קהילה?

- א. 14
- ב. 30
- ג. 25
- ד. 21

15. הרב קאפח התפרנס מ -

- א. צורפות
- ב. דיינות
- ג. הוראת תורה
- ד. תשובות א-ב נכונות

16. כינויו של הרב קאפח בפיו תלמידיו -

- א. מורי
- ב. הרב הגאון
- ג. הרב
- ד. אף תשובה לא נכונה

17. איזה ספר של הרמב"ם הרב קאפח לא תרגם?

- א. מורה נבוכים
- ב. משנה תורה
- ג. אגרות הרמב"ם
- ד. פירוש המשניות

18. איזה פרס לא קיבל הרב קאפח על חיבוריו?

- א. פרס ישראל
- ב. פרס המכון לשלום
- ג. פרס ביאליק
- ד. פרס הרב קוק

19. הרב קאפח היה -

- א. חבר במועצת הרבנות הראשית
- ב. חבר כנסת
- ג. חבר בוועדת השמיטה
- ד. שר בממשלת ישראל

20. הרב קאפח קבור ב -

- א. הר הזיתים
- ב. בית העלמין ירקון
- ג. הר המנוחות
- ד. הר הרצל

שלב א

סבב שאלות הכולל שאלה על הרב ושאלה על הרבנית לסירוגין; השאלות מבוססות על קורות חייהם.

1. **שאלה על הרב קאפח:** היכן למד הרב קאפח את לימודי הדיניות? (מכון הארי פישל)
2. **שאלה על הרבנית קאפח:** מנה שני מפעלי חסד של הרבנית. (בגדייה, קמחא דפסחא, אוכל לכבוד שבת, עריכת חתונות, טיפול בקשישים, שיעורי פרשת שבוע למבוגרים, ארגון חוגים, עזרה במציאת עבודה, ארגון טיולים ונופשים למבוגרים, קייטנה לילדים בחופש הגדול ועוד).
3. **שאלה על הרב קאפח:** באיזה ספר תיאר הרב את חיי היהודים בתימן? (הליכות תימן)
4. **שאלה על הרבנית קאפח:** באיזו שנה נישאה הרבנית קאפח? (תרצ"ג)
5. **שאלה על הרב קאפח:** מה משמעות המשפט: "מיוסף עד יוסף, לא קם כיוסף"? (שהרב פירש את הרמב"ם בדומה לרבי יוסף קארו)
6. **שאלה על הרבנית קאפח:** מה עשתה הרבנית בצעירותה כשהייתה בצער? (הלכה אל בית הכנסת של המשפחה, פתחה את ארון הקודש ובכתה בתפילה לריבונו של עולם)
7. **שאלה על הרב קאפח:** לפי הרב קאפח, מה המקורות המחייבים את הפוסק? (מקורות תלמודיים)
8. **שאלה על הרבנית קאפח:** מה שמו של הילד שנפטר בדרך לארץ? (יחיא)
9. **שאלה על הרב קאפח:** איזה מכון עוסק בהפצת תורת הרב? (מכון משה)
10. **שאלה על הרבנית קאפח:** מה היה מקום מושב המשפחה כשעלו לארץ? (תל אביב)
11. **שאלה על הרב קאפח:** מי היה רבו של הרב קאפח? (הרמב"ם)

12. **שאלה על הרבנית קאפח:** מה היה המוצר הראשון שהרבנית מכרה בירושלים? (מפת שולחן)
13. **שאלה על הרב קאפח:** מדוע הרב התחתן מוקדם? (גזרת היתומים)
14. **שאלה על הרבנית קאפח:** מה היה המשפט שלימד אותה אביה, ועזר לה בפרנסתה? (אם אין לך מה לעשות, פרמי שמלה ותפרי אותה חזרה)
15. **שאלה על הרב קאפח:** היכן גר הרב קאפח רוב שנות חייו? (בירושלים)
16. **שאלה על הרבנית קאפח:** דוגמה לברכה שהייתה מברכת הרבנית? (בריאות הגוף ובריאות הנפש, שמחת הלב והנפש, ועוד)
17. **שאלה על הרב קאפח:** מי הרבנים שיזמו את התמנותו לדיין? (הרב יצחק ניסים והרב זוין)
18. **שאלה על הרבנית קאפח:** מי אמר על הרבנית: עומדת כעמוד האש ההולך לפני מחנה המתנדבים בעם? (שופטי פרס ישראל)
19. **שאלה על הרב קאפח:** מה שם הסידור שהוציא הרב קאפח? (שיח ירושלים, תכלאל שיבת ציון)
20. **שאלה על הרבנית קאפח:** מה עשתה הרבנית כשרצתה לסגור את המפעל? (דאגה לכל אחת ואחת מהעובדות למקור פרנסה אחר)

שלב ב - "מה הקטע שלך?"

בשלב זה יציגו תלמידים שאינם מתמודדים בחידון סיפורים. ההצגות ייקטעו לפני השלב בסיפור שבו מתוארת תגובתה / התייחסותה של הדמות. על המתמודד התורן להשלים את החלק החסר בהצגה.

התחלה:

שעת ערב. בבית הכנסת של הרב קאפח הסתיים השיעור בספר 'מורה נבוכים' לרמב"ם, והלומדים מתפזרים איש איש לביתו. אחד התלמידים, אברך צעיר ומוכשר, הוציא סיגריה והתחיל לעשן. שאל אחד מחבורת התלמידים שעמדו שם את הרב קאפח: "מורי, מה דעתך על עישון?"

סיום:

ענה הרב: "מי שמעשן עוד לא הגיע לדרגת אדם". כוונתו שמי שמעשן שבוי בידי יצריו, ואילו אדם הוא מי שמשליט את המחשבה על כל פעולות גופו, על כל התאוות. "באותו רגע", סיפר האברך המעשן, "ידעתי שאני צריך לקבל החלטה גורלית. זרקתי את הסיגריה, ומצאתי לי רב, איש אמת".

התחלה:

סיפר יהודי זקן מבני ברק, שהוא והרב היו בחבורת ילדים ששיחקה תמיד ביחד, אבל אף אחד לא נשתווה ליוסף הצעיר בשובבות. פעם אחת הלכה חבורת הילדים אחרי הסבא הישיש, הרב יחיא קאפח זצ"ל, ושמעה את אחד התלמידים שואל אותו: "מורי, מה יהיה אחריו? מי ינהיג אותנו? מי יפסוק לנו?"

סיום:

"יוסף", ענה לו הרב הישיש קצרות. מאז אותו יום, סיפר לי האיש, השתנה יוסף. הפסיק להשתובב, ירדה עליו רצינות, והוא השקיע זמן רב בלימוד תורה. "באיזה גיל זה היה?" שאלתי. "בגיל שש", ענה לי.

התחלה:

כל יום היה יוצא מביתו באותה השעה. בעל חנות כובעים סיפר כי נהג לכוון את השעון לפי הזמן שמורי יוסף היה עובר ברחוב ליד חנותו. וכל מי שאכן זכה להכיר את חיבוריו והערותיו על הספרים הכיר והבחין בדיוקנותו גם בלימודו וגם בהבחנתו המדויקת.

סיום:

לא לחינם נתכנה בפי מלומדים "צורף נוסחאות".

התחלה:

כאשר הגיע הרב קאפח לגיל שבעים, רצו בני המשפחה לציין את יום ההולדת בקניית מתנה. חיפשו איזו מתנה אפשר לקנות לרב הגדול, איזו מתנה יכולה לשמח פוסק, דיין. חשבו ולא מצאו רעיון.

סיום:

לבסוף החליט הנכד לשאול את הרב עצמו איזו מתנה היה שמח לקבל. ענה הרב: "מה שאני צריך - יש לי, ומה שאין לי - איני צריך".

התחלה:

באחת הפעמים בא לפני בית הדין דובר הונגרית שאינו יודע עברית. מלווהו תרגם עבור בית הדין את עדותו, ותוך כדי הדברים "תיקן" את העדות כשחש שהדברים אינם לטובתו. הרב קאפח הרגיש בכך מיד, והעיר לו על השינוי בתרגומו.

סיום:

נדהם האיש ותמה מניין יודע הרב הונגרית. "נולדתי בעיירת גבול בין תימן להונגריה", השיב הרב בחיוך.

התחלה:

כשהגיע חג הסוכות ולא היו למשפחה קרשים לבניית הסוכה, לא אמר הרב נואש.

סיום:

הוא דיבר עם בעל חנות הירקות שבקרבת מקום, וקיבל את רשותו לשאול את ארגזי העץ ששימשו לאחסון תפוזים. באותה שנה נבנתה סוכתו של הרב משלוש דפנות של ארגזי עץ שסודרו זה על גבי זה, ואנשי הקהילה באו לראות ולהשתאות מן הסוכה המיוחדת שבנה הרב.

התחלה: הרבנית מספרת שיום אחד צעדה ברחוב ולאזניה הגיעה צעקה של אישה מבוגרת: "אני רעבה!" כעבור דקות מועטות עמדה מולה הרבנית. "מה יש לך, דודה?" (כך נהגה לקרוא לוקנים). "אני מתה מרעב!" זעקה היא, "לא אכלתי אתמול ולא היום". הרבנית נקטה יוזמה, הכינה לה אוכל חם, ובעוד האישה יושבת לסעוד החזירה את הבית המוזנח לצורתו המקורית. "יאי בינתי", היא אמרה לי, "מצטטת הרבנית, מי שלח אותך?"

סיום: "עניתי: 'הקדוש ברוך הוא'. אחרי שקיפלתי את הכביסה ושטפתי את הרצפות התכוונתי ללכת. האישה התחילה לבכות: 'אני אראה אותך עוד', 'בטח שתראי', אמרתי לה, ומאז - במשך ארבע שנים - הייתי מגיעה אליה כל יום שלוש פעמים, מביאה אוכל, רוחצת ומנקה".

התחלה: ברדיו נשמעה תכנית שבה עלו לשידור אנשים שהתקשרו לאולפן לדבר מאשר על לבם. התקשר איש אחד, וסיפר שהוא משכונת נחלאות, שהוא חזר הביתה מניתוח, הבית ריק, אין לו דבר, הוא ישן על מזון ואפילו השמיכה אינה מספיקה לו. אין לו אוכל, אין מי שיטפל בו והוא אינו יכול לטפל בעצמו. חשבתי לעצמי, מסכן האדם, לאילו מצבים קשים אנשים מגיעים.

מאוחר יותר, ירדתי לסבתא, ואני רואה סיר מרק מתבשל על הגז. התפלאתי מאוד, ושאלתי אותה איך יכול להיות שהיא מבשלת בצהרי יום שישי, והלא אצלה כל האוכל לשבת מוכן כבר בשב בוקר, כדי שתהיה מוכנה לקבל את האנשים שמגיעים אחר כך!

סיום: היא ענתה לי - כן, נכון, אבל שמעתי תכנית ברדיו, שבה סיפר איש אחד שהוא חזר מניתוח, הוא ישן על מזון, אין לו אוכל, אין לו כלום ואין מי שיעזור לו. אז יצאתי החוצה לברר אצל השכנים בכל הסביבה מי זה ואיפה הוא גר. מצאתי אותו, הבאתי לו דברים שהיו נחוצים לו ואת האוכל שהכנתי לשבת. עכשיו אני עומדת להכין לנו אוכל חדש.

התחלה: הנינה מספרת: לקראת בת המצווה שלי, למדתי את המצוות מספר החינוך. ההורים שלי סידרו שחלק מן המצוות אלמד עם קרובי משפחה. כאשר הגעתי עם אבא שלי לסבתא, סיפרנו לה שאני לומדת. סבתא שמחה מאוד ועודדה אותי להמשיך, שכן החשיבה מאוד כל לימוד תורה, ובמשך ארבעים שנה לימדה מדי שבת שיעור לנשים. אבא אמר לה שרצינו שאני אלמד גם אתה משהו, וסבתא אמרה: "יופי, בשמחה, למה לא?". ואז אמר לה אבא שחשבנו שאני אלמד אתה על מצוות צדקה.

סיום: סבתא חייכה. "את זה" היא אמרה, "לא צריך ללמוד. את זה צריך לעשות!"

התחלה: שאלו את הרב קאפח איך הוא רכש את ידיעותיו הנרחבות להפליא, לא רק בכל תחומי היהדות, אלא גם במקצועות רבים אחרים.

סיום: תשובתו הקולעת: "אתה לומד קצת כל יום".